

ԽԱՇԱՋԱՀ

Գի՞ն է 10 կ. Գաւառներում 12 կ. 1911, Շաբաթ, ԱՊՐԻԼԻ 2-ին. Թիֆլիս. № 14

... ևս հայ ազգի լաւագոյն բարեկամներիցն եմ. ասում են որ մայրս նոյն խոկ հայ է եղել. եւ այդ կարելի է. ուստի եւ հայերի վերաբերմամբ խստութիւններ եմ արել, որպէսզի նրանք լաւ զգան իրենց դրուժիւնը եւ միարան լինեն. կոտորածներ եմ սարգել, որ իրենք իրարու չկոտորեն... ինքններդ տեսէք երբ այդպէս էի, դուք հայերդ անշափ ազգասէք եւ անզամ միարան էիր ապրում, բայց հէնց որ գործերից ինձ հեռացրին—դուք հայերդ այժմ ստելի շատ էք միսեանց կոտորում, ազգու ուրանում, կրօնը անսարգում քան թէ այդ մտրովս կանցնէք.

Ա. ՍԵԼՅԱԽՈՎԱ

ՇԱՐՈՒՆԱԿԻՈՒՄ է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵՒՆ

1911 թ.

VI
Տարի

ԽՐԱՎԱՀԱՅ

VI
Տարի

Երգիծաբանական-սատիրական պատկերազարդ շաբաթաթերթի

ԽՈՅՍ Է ՏԵԽՆՈՒՄ ԱՄԵՆ ՇԱԲԱԹ ԱՆԽԱՓԱՆ

Պաշտօնական օրգան պետական, ազգային, հասարակական և օտարազգի բոլոր մեծ և փոքր, յայտնի և անյայտ, պիտանի և անպիտան, փրկիչ և զվորաց, անկեղծ և կեղծաւոր գործիչ-կորպիչների և խայտառակիչների:

Ս. Եղիաժես քեր բոլոր բնանիքների համար

«ԽԱԹԱՔԱԼՈՒ» շատերին ծիծաղեցնում է, շատերին էլ ցաւեցնում, բայց ոչ ոքի հետ ոչ բարեկամ է և ոչ թշնամի: Խմբագրին կարելի է տեսնել, եթե քէֆերդ ուզի:

Հայոց՝ Տիֆլիս Մազենայի ուրաքանչիւնը՝ ՇԱՏԱԲԱԼԱ».

Արտասահմանից՝ Tiflis Gaucas edaction «Khatabala»

Խմբագրի-հրատարակող՝ ԱՍ. Երիշեան

«ԽԱԹԱՔԱԼՈՒ» ՕՐԱՑՈՅՑ

ԲԱՐԻ ԼՈՒՍ^{*})

II

Քառուն, իցուն միլիունի անումը իշտան բաց առաւ. զուրթ վուր, ասում էի ինձ ու ինձ զողինքումս. — տարեկան վուր իցուն միլիոն դախողունենամ, ասի, ինչ թաւուր ասկասիքութիւն պահմ մողոնի, վուր մէ էրկու գումին պամետնիկ էլա դնին ինձ. ան թէ չէ մէ քսան եռուն տիղ իմ հոքու, գջտած հոքու համա հոգէ հանգստանիր կատարին:

Իս փիքը էի անում, վուր առչի տարին քսան միլիոն փուղը ասկի համա լաւ կուլի, շատ լաւ կուլի:

Գիտիք թէ բանիր կուլէր, գիտիք թէ ասկը կու դաշւէր, գիտիք թէ պէյծառութիւն կու նընդնէր միր մէջ:

Առունձ կինք տայ գարդիմանդ խալին — ով վուր ինձ իցուն միլիոն տարի ինչ չպիտի ասկի համա քսան միլիոն զիմլչ անէի, վա, հէր օխնածնիր, մաշ էլ իս հայ չի՞մ:

Իս փիքը էի անում, վուր էս թաւուր մէ անդիրձ գրիմ. Մզէրը վուր էլւան նոտարուզին էլ տեհայ, էլուր վրէն նիրա հեղն էլ խօսեցի, ասի, մէ մէ միլիոն վուր միր շկուլեբն՝ էշմիանի ճիմարանին, էրենի, Գանչի, Ալէքսանդրապոլի, Սիմայլիսի, ու միր վանքի շկուլն էլ էրկու միլիոն տամ, լաւ կուլի ասի.

— Վա, թունեմ վրենց, կոսէ:

— Իրիք միլիոն էս զիմենին վուր էշմիանի միլաբանութեամ տամ ասի, լաւ կուլի:

*) Տես «Խաթ.» № 13.

«ԽԱԹԱՔԱԼՈՒ» ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՎԱՐԿԱՆ

ԲԱԺՆԵՑԻՆ ՆԵՐԻ

Տարեկան 5 լ.

Կէս տարին 3 »

Երեք ամիսը 1 » 50 կ.

Ամիսը — 50 լ.

Թիֆլիսում տարեկան . . 4 » — լ.

«ԽԱԹԱՔԱԼՈՒ» Ի բաժանորդները կարող են ստանալ «ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ» օրաթերթը պահանջմանը, երկուսին միասին փոխանակ 15 լ.

Տարեկան 12 լ.

Կէս տարին 6 լ.

Երեք ամիսը 3 լ. 50 կ.

Մէկ ամիսը 1 լ. 20 կ.

100 տարով բաժանորդագրի ցանկացողին 750 զեղը գեղիլ գուղքի գանգացողին 750 զեղը:

Չը կարդացողներին պէտք է նկարենք գլուխ կամ գագագի շուրջառ գաղաքացիներին:

— Ի հարկէ, կոսէ:

— Բախնիցանիր, մախնիցանիր, բոյնաներ ու բախնիսներ, խարշովմաներ ու չայիչխանաներ, վուր շինիլ տամաւ կուլի ասի:

— Էտունք ինչի համա իք հրամանք անում, կոսէ. վրայ բերեց նատարիուղ Մզէրը վուր պամօշնիկ Խաչատուր Տէր Մարութուղը:

— Բախնիցանիրը հիւանդների համա բոյնաները մորթելու համա, խարշովմաներ ու տանելու համա ու չայիչխանաներ՝ չայ ու ղաւա խմելու համա ասի:

— Վա, էտ խօմ լաւ կուլի ու լաւ կուլի, կոսէ, վրայ բերեց նոտարիուղի էն մէկէլ չինովմիկը՝ վլուխ պլալան Արշակը:

— Մաշ, գրեցէք, ասի, ու սկսեցին գրել իմ անդերձը:

Վիրչը նոտարիուղը մէ խիլունք բան ասաւ. —

— Հառւց գազէթներու համա ու սրանց աշխատակիցներու օտիկն ինչի բան չիս զիմիշ անում, կոսէ, էտ լաւութիններդ գիտ միանայ ջուրը կօծին կոսէ, թէկի իրենց էլ մէ թիքա, մէ օսկոռ չիս գցի, կոսէ:

— Ղաւրթ, ասի:

— Վա, չիս գիտում, կոսէ:

— Իա վուր էտենց է, մէ կէս կէս միլիոն էլ գրանց համա գրի ասի:

— Թիչ է, կոսէ, խիստ շատ ին ու համ էլ էնդամ պառաւ, անտամ, անգալ ու անշուռուք գրող-մրողներ ունինք, կոսէ, վուր կէս կէս միլիոնը վուշինչի օտկի, կոսէ:

— Ինչի ախակէր, ասի, հէսարի բան

3 (կիր.) Ապրիլ 14-ին թարգմուռ օր էր: Այդ օրը ծնուած առու զաւակները պառատականներ կը լինեն, իսկ էգերը՝ մարդ որսուներ:

4 է 5 (ք. 2, և գ. 2-): Ամերիկա գնացած Պաւանի գիրշը, ինչպէս մեղ յայտնում են անթել հետախօսով, այսօր զերագանում են, հետները մի միլիոն փող բերելով: Դրանց կայցելի գիւղատնուն ընկ. լիազօրը և կրտսամփանի սերպատնայ գնելու մասին:

5 (գ. 2-): Ասում են, որ էշմիածնի միաբանութիւնը նման է այն սեպագիսուսու որրեայրի կը նոջ, որ ամեն անգամ պատկերուի խանդարել է ընտանիք անդրութիւնը և գերեզման իշնչընը իր ամուսնուն:

6 (գ. 2-): Ասում են, որ էշմիածնի միաբանութիւնը նման է այն սեպագիսուսու որրեայրի կը նոջ, որ ամեն անգամ պատկերուի խանդարել է ընտանիք անդրութիւնը և գերեզման իշնչընը իր ամուսնուն:

Յիշատակարան
Երազում առ կարաքար ու քայլացագագէտ
Փարեմուզ

Աստագէտ—տոմարագէտ և օրացոյցագէտ
Փարեմուզ

չէ. գանա դրանք ի՞նչ ին ուտում, ասի.
—բանել էտ է, զուր դրանք ամեն
բան համ ուտում ին, համ էլ մարսում
ին, կուէ:

—Դուրթ, ասի:
—ի՞ հոքին, կուէ:

—Բա կէս կէս էլ աւելցրու, ու ի-
րինց սեցրու ասի:

—Լաւ, կուէ. մաշ միը կուսացկու-
թիներին վունչինչ չիս տալի, կուէ.

—Ի՞նչի պիտիմ տամ ասի, իս դրանց
հիդ ինչ դաւա ունիմ ասի, դրանց
էլած օրն էլ...

—Մի, մի... մի ասի թէ չէ էս
սհամթիս քիզ էլ ինձ էլ ով գիզի լիպ-
րոյի աստղին կացնին, կուէ. պտիս
սրանց էլ տաս մէ իրիք իրիք միլիօն,
կուէ:

—Վուր չտամ ի՞նչ պտին անի, ասի:
—Հը—ինչ պաին անի, կանաս մէ

բան շինէ, կուէ, սրանք գազէթներից
բթար ին, գազէթնիրը սրանցից աւել
մուռտառ, կուէ:

—Զիանդամը դրանց պլուխը գրի
ասի:

—Գեղատնաեսական շկոլներու հա-
մա վունչինչ չիս տալի, կուէ:

—Շկոլներուն ու ճիմարանին տւի.
հերիք է ասի:

—Չէ, ի՞նչ իք հրամանք անում, Գաս-
պար ջան, կուէ, հիմի ով վուր ան-
դերձ է գրում գեղատնաեսական շկո-
լի համա բան պտի տայ, կուէ; թէ չէ,
բլաւ չէ, կուէ:

—Ի՞նչի, ի՞նչ պիտի անին, ասի:
—Վա, բա էտդամ պարապ-սարապ

գեղատնաեսնիր ունինք, գիզիս թէ օ-
յինիր կօնին, կուէ. Աստում փրկէ ի-
ժում սրանց ձեռիցը, սատանից բե-
թար ին, ճիռ ճանճի պէս վրիցդ պոկ
շին գայ, կուէ:

—Իրին սեցրու. մէ չչթւէրտ միլիօն
էլ դրանց տու ասի:

—Ամօթ է, կուէ, բան չի դառնայ,
կուէ, սրանք համ գազէթներու համ
կուսացկութիններից էլ աներես մար-
թիք ին, ծուրբէլէքի (ազրուկի) հան-
չի կու մանին փորդ ու էլ չարայ չկայ,
կուէ:

—Վա, դուրթ իս հրամանք անում,
ասի:

—Ին Շաւարաթը, սուփ Սարքսի
զօրութինը, գիզինայ, կուէ:

—Իրինց տու մէ միլիօն էլ դրանց
ասի:

—Գրեցի, կուէ. ու մէ բան էլ... տէր-
տէրներուն, գարթապիտներուն, էպիզ-
կուզներուն ինչքամ գրիմ, կուէ:

—Վունչինչ ասի, իս ցօցիալ մարթ
իմ ասի, ինչ դաւի ունիմ տէրտէր,

տիրացու, վարթապիտ, էպիսկոպոզի հիդ
ասի:

—Ղուրթ իս հրամանք անում, կուէ,
ցոցիալ ի՞ք:

—Վա, իժում ինչ թաւուր—դիվե-
նոսո շեստ պրօբի:

—Էտ լաւ է, կուէ, համա էլի պտիս
տայ, կուէ, չունքի վուր մեռնիս ով
կու թաղէ, կուէ:

—Էշ չէր ի՞նչ ժուգ մեռնիս է ասի,
չէր գուզիմ զնայ Մուկով Մակարիս

ասի, ու հալբաթ իս վուր իս մեռնիմ
ով գիդայ մէ եպիսկոպուզ, վարթապիտ

էլ չմայ ասի էչմիածնում ու դու-
կու փախչին ասի, էղու համա էլ գը-
րանց ի՞նչի պիտիմ տայ ասի:

—Չէ, չէ, գէթազւայ, էտ բանը մի
ասիք թէ ձիր մամի զանդրատոն կու
սիրիք, կուէ. սրանց վուր բան չտաք
կինթանի կու հալւիք, մոխրակուլ
(տապակած) վարիկի թաւուր կըդառ-
նաք անեծքեմէն, կուէ, մէ հինգ տաս
միլիօն...

—Բաս մէ հինգ միլիօն դրանց հա-
մա գրի ասի:

—Թրիատրի համա վուչինչ չիս գը-
րում կուէ:

—Էշ բան չունին ասի, հիմի թրիա-
տրը էլ ի՞նչի համա է, պրօժէկտորնիր
խօս կան. խալվը դրանով էլ եօլա
կեհայ, ասի:

—Վա չիմ չիմանամ, կուէ, վայ քո-
ռանամ, կուէ, էտ վունց ասիք, իս մէ
մատ մեզը դառար քազքումը, կուէ,
հիմի ով վիր է կենում թրիատր է բղա-
ւում, կուէ, էտ էլ աւելցրեց կնիկ։
աւելցրեց ինչ կորցրեց, նէր օխնածը
հեստի մինձ մինձ է կոտրաւում, կուսիս,
նամէստնիկի ազչիկ ըլի, առանց թրիա-
տրի վունց կուլի ասիկ բանը, կուէ,
աւելցրեց նօտարիուզը, իժում միր աք-
տիոնները, համա խալվ ին էլի:

—Գրի, մէ էրկու միլիօն էլ դրանց
համա ասի:

—Լաւ, շատ լաւ, կուէ, բարեգուր-
ձականի համա ի՞նչղամ գրիմ:

—Բարեգուրձականի համա ի՞նչի պը-
տիս գրէ ասի, իրինք քիչ ունին—ով
պիսին է կաղնած ասի:

—Բաս Սամփսոնի ձեռքեմէն էլ կա-
նաս պրծնի, կուէ:

—Վա, Սամսոնը ինքը քիչ ունին
գանա նա ի՞նչ է ուտում, վուր էտ-
զդամ փուլ կունձի է արի ու էլի ու-
րիշներու եախիցն է բռնի ասի:

—Ատվատակատ մարթ է, դաւիդա-
րաբա շատ կու սիրէ, մէ բան էլ դը-
րանց սեցրու. անում իմ, կուէ:

—Հարիր թուման տէք ասի:

—Վա, վունց թէ հարիր թուման,
մասխարութին է, քիչ քիչ մէ էրկու

միլիօն էլ էստի պտիս գրիմ ի՞նչում նշանակած է այս ու

—Տօ, ինչ է ասի, իս լինչ օբյեկտ ինդուստրիալ գումարի առաջնային նի ասի, դրանց հետ—գիրէ:

—Չէ, չի ըլի, կուէ:

—Դէ ջահանդամը գրի ասի:

—Հրատարակչականիները՝ խայ-
տարակիները դառնան, կուէ—մէ մի-
լիօն սրանց խտակ հերիք էլ չէ կուէ,
սրանք մազովի թաւուր բանիր ին,
չին էրեռում, համա ցաւացնում ին, կո-
ւէ—պախիմ գրի, կուէ:

—Գրի ասի:

Ու գրեց անգերձը վիրչն էլ ինձ
ստորագրիլ աւեց:

—«Իս իմ ասկութար ձեռքով ու խիլ-
քի զայիմ վուխտս զաբուլ կեցայ էս
անդեքձիս ու էտու համա էլ ձեռք իմ
քաշում Գասպար աղա կալատուզով»
Մոծամէքն էլ ձիռք քաշեցին՝

«Մինք էլ էնդի էինք՝
Խաչատր Տէր-Մարուքով
Արշակ Խօջայով».

Խօտարիուզն էլ ձիռք քաշեց. փեշա-
տը խփեց ու աւեց ձեռքս:

—Անգերձիս հաշիւը Արտեմի ձեռօք
կու զրգիմ, կուէ, դուն զնա Մուկով
արխէն—ու զնացի:

(էլի կուլի)

Գասպար Խալատուզով

Պ Ե Գ Ֆ Ի Ւ Գ Ե Լ

Ես կուզէի լինել մի լու
Մուշշահի ու յաման,
Մանն առաջիս—գիրկէ զալու,
Համբոյը տալու խանդավառ:

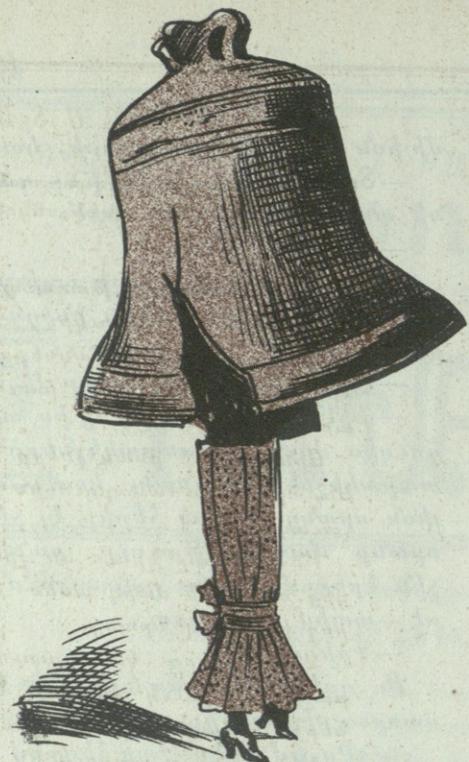
Եւ ոստնելու ըզգոյշ քո տապ
Ցուզնած լանցին գիշերով,
Կամ ցնորքից իմ յուախար,
Քեզ գարւարել նիշերով.

Ես կուզէի հոգիդ սիրել
Ուր սէր չկայ, տէր չկայ,
Եւ օրօրել ու մորորել,
Մարդ շմողնել մօտղ զայ.

Քեզ քոն մտած իմ կեանք ու ման
Չէի կծիլ ու ծծիլ,
Քէնի տեղ—սէր ունիլ հիմա,
Սուր խայթի տեղ—ծաղկի ծիլ...

Այս կուզէի
Լինել մի լու,
Քեզ մօտ զալու
Ու լալու...
Մարիկ

ԳԱՐՆԱՐԱՅԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒ ԳԼԽԱՐԿ

ՕՏԱՐԻ ԻՒՄՈՐ

Մարտին...

—Մեր սէրը աւելի կայուն է քան մարդկանցը:

—Եւ բարձր երեք չորս յարկով—մինչև տանիքների գլուխվ քան թէ ամուսիների...

ՄՕՏ ԱՊԱԳԱՅԱՅՈՒՄ

—Ճաշը շուտ կըտմք, ես վաղուց սպասում եմ, և սաստիկ քաղցած եմ:

—Շուտ, շատ շուտ կըրերեմ, պարոն. ահա տեսէք ես պատրաստում եմ և կերակուր եփելու համար, փայտ եմ կոտրասում:

Շուտով տղամարդիկ և կանայք այսպէս կըհագնեն: Ցանկացողները նոր ձերի շորի պատէրներ կարող են տալ:

ԳԻՒԵՄՈԼՅ

(Սւէր սկսնակ հարբեցողներին)

Թշւառութեան սև թեփ տակ վիզը ճկած, ձեռքը ծոցում,
Մարմինը խեղ, հաղիւ պահած ծւեն ծւեն մի ձորձում,
Գնում է նա ու դէմքին ցիր, խճուճափասս հերանց տակից,
Մեռնում են խեղճ աշքերը պիշ, հոգիկան լուռ երկունքից:

* *

Թիթն ուռուցիկ, վախտ գէմքին կրակի պէս շիկացած,
Ճենձոտ, փոշոտ բեխ-մօրուսի մէջ շուրթերը վար շեղւած.
Մահի պէս մունջ, մոայլ ու բիրտ, հեգնելով իր հոգն ու խոկ,
Գնում է նա պատուհասի անգունդն ահեղ-գէպ պանդոկ:

Թողէք նրան ու մի սփոփէք ու մի ծաղրէք չարաչար,
Նրա համար չկան արդէն՝ արե, Ասուած ու աշխարհ...
Խոնջ, արիւնոտ թոքերի մէջ շունչն է սպառում արդէն պաղ,
Նա չի ուղում ոչ կեանք, ոչ մահ, ոչ գիտէ լաց ու ծիծաղ:

Մի սփոփէք ահ ու դողի ուրւականին այդ անարդ—
Որ իր վայրի համայքներին՝ զոհիլ է փառք, կամք ու կայք...
Կարկեցանքից՝ զայրանում է նրա հոգին անհաւատ,
Հայցքներից՝ սոսկում է խեղճ մոլորածը այն շայա:

Նա յոկնիլ է իր խուժակուժ մտորանքից լուս, անանց,
Խուլ գինեստան՝ խոնաւ ու մութ անկիւններում մենացած,
Մի օր՝ նօթի ու գունաթափ մրմնջում է «վախ» ու «վաշ»
Մի օր՝ հարրած, գէմքը շիկնած—արիւն հազում հալ ու մաշ:

Նրա ինչքը, գործերը լայն ու շենքերը փառաւոր
Վաղուց անցաւ իր խորամիտ գործավարին նենդաւոր,
Նրա քսու ծանօթները—նրան կինը գողացան,
Թղթախտղի ընկերները—նրան ընդմիշտ մոսացան:

Հոգին մեռաւ խենթ, խօթացած, կեանքի հմայքն էլ անցաւ,
Մարմինն ախտոտ, թոյլ ու հիւծած որդունքների կուր դարձաւ,
Հիմն տանջող գիշերները—երազներ են սոսկ անմիտ,
Հիմն խոսվ, հեգնում է նա ուժեղների սուզն ու խինդ...

Գնում է նա մունջ ու մոլոր, խեղւած հառաչ հանելով,
Թուք ու լուտանք, զարկ ու ապտակ, ծաղը ու ծանակ տանելով,
Գնում է նա, հասնում ծանօթ իր աշխարհը ախտալից—
Ուր գինու բոյրն ամոքում է տարակուսանք ու կուիծ...

Այստեղ նանիր ծափ ու դափով մոլի մարդիկ գինովցած,
Խոնջ թոքեր են մաշշում անանց ծխում, փոշում անցկացած,
Շիկնած ու ատապ ճակատներով, յոգնած ու պիշ աշքերով,
Կոնծում ու լուս սրտով կոծում—խենթ ու երազ խոկերով:

Այստեղ ուժեր են կործանուում, այստեղ հանգչում են յուշիր,
Ու կոնծում են անչափ, անյափ, կոնծում մինչ ուշ կէս գիշեր.
Եւ շիթ արցունք անգամ նրանց ալ-արիւնոտ աշքերում
Ապաշաւի տնկուր իզուր այդ ժամկերին չի շողում...

* *

Ի մի ձուլւած-կեանքի լոլոր տանջւածները մոլորւած՝
Ցած կործասի սուզն են վայում—օրերն անցած ու անդարձ.
Ոչ բայ նրանց խուլ ակսնջին վերածութիւն չի երգում,
Ինչպէս իրենք-իրենց համար ոչ ցաւում են, ոչ հոգում...

Մարիկ

ԶԻՆԱՍ Ա Ա Ջ Ա Ր Ա Ծ Ո Ւ Յ Ա Հ Ա

(Համառօս պատմա-տղագրագաղաքանի հետիդ, կազմած ամենաձիգ աղբիւրների հիման վրայ)

Զինաստան—այդ թագաւորութիւն է սուի, զիստիների և բամբուկի:

Զինաստանի սահմանները անյայտ են, որովհետև մարդկային խաւարամառութիւնը անստահման է:

Զինաստանի բնակիչները կինարմատներ են, որոնց կասավարում են մանդարինները (աւագանի):

Բնակիչները կրում են զիստիներ, որոնց ամեն մի մարդ ամեն ժամանակ կարող է ձգձել նրանց:

Զինացիները կերպակրուուն են լշշերով, բայց շատ լաւ կերպակրում են մանդարիններին (աւագանի) և օտարազգիներին:

Զինացիները ապրում են ինքնափարելութեամբ: Նրանք խարում են մինչև անգամ մեռեաններին, որոնց զնում են զագաղների մէջ և նրանց վրայ պտուղներ նկարում կերպակրուելու համար:

Զինաստանը վաղուց ի վեր երկրի մէջ քաղաքակրթութիւն է մտցրել, այսինքն վազօգ, թուղթ և մահւան պատիժ:

Վերջացնելով մեր պատմութիւնը Զինաստանի անցեալ, ներկայ և ապագայ տնտեսական, կուլտուրական յառաջադիմութեան մասին՝ կարծում ենք ամեն ինչ պարզ է ընթերցողի համար:

Բուլը.

ՆԱՄՈԿ ՂԱՐՍԻՑ

Աղամի ջան:

«Սուրհանդակի» 267 նօմերին մէջ կարգցի օր Նիժ քաղքին մէջ մէ խերլի քեհամ կայ: Աս քէհի օրօք վարժատուն է բացւիր. ատօր օրօք զոցրիթալ ին սարգիր, ատօր օրօք վարժատեանները իրենց հախը թամամ կառնին, ատօր օրօք ճամբանները դպիր են, ատօր օրօք վարժատեալ ու հոգաբարձույիրաց միս չին կերել:—Աֆարմ քեհայ, հալալ է քեղի:

Աս բանիրը օր կարգացի, նոր զիլու յընկայ օր, ծօ, ես ինձնէն քէխաբար, և ալ շատ վենծ մարդ եմ էղեր: Հունդի համանքիս օրօք անքամն բան է էղիր ծըր, էկստապ քիթապ չկայ: Օրինակի խաթիր հմար. աղաս օր դուն իս, հրամանքիս օրօք Դարսին մէջ համ աղջկներու գիմազ բացին, համ ըէալի շկօլ, հրամանքիս օրօք սըսները մէ վինծ ժամմ շինեցին, հրամանքիս օրօք փակած շկօլները զինայ յիտ տւին, հրամանքիս օրօք էրկու չեշիտ բանկ սարգեցին, հրամանքիս օրօք նայոց ժամանակամատ շկօլու դպիր, հրամանքիս օրօք գլուխ պիտի գմայ թէչի չէտ, չունքի ես շատ շատ օր տպրիմ ալայ-մալայ հալուր տարի, և նարուր

տարւայ մէջ 300 տնով դժլայ է ժամ գլոխ բերել—Հարնայիսա, հրամանքիս օրօք չորս կաթուղիկոս թաղիր իմ, իշալլայ չհրս ալ կը թաղիմ. չունքի հիմի թէզ-թէզ մեռնին կը, հրամանքիս օրօք հինգ վարդապետ վեղարները վար դրին, քանի տէրտէր կարդալուծ էղան, հրամանքիս օրօք Գասպար Կալատուղովը դայիէ անցաւ, բաթմիշ էղաւ, «Խաթաբալից» խոռվաւ, հլա մէ թարափէն ալ բամբասեն կը թէ, թաղայ կնիկ է առիլ. հրամանքիս օրօք կնիկ մարդիկ շալւար հագան, էրիկ մարդ դառնան. հմը չեմ գիտեր, թամամ դառան, թէ գինայ ըանև պակաս մնաց: Հրամանքիս օրօք մեր քաղքի գանգիներից տասը հոգի ժամի կիսաւը փառնով պիտի շինեն, հրամանքիս օրօք մեր քաղքի յառաջնորդը էրկու ամսով իղին տուաւ, գնաց. էն գնալն է օր գնացիր է. էրկու ամիսը էղաւ, հինգ ամիս, հինչ խարար մարար չկայ, հէջ հարիֆի իդ ու թողը չի էրեայ. Աղքանը, թէ խոռվիր է, թող մէ խարարմ զրկէ, մենք ալ մեր զլիու չարան տեսնինք, յառաջնորդմ գտնինք:

Տեսամք. հրամանքիս օրօք վերքան բաներ է էղեր, հլա վերքան էլ պիտի էղնի. Դէ, հիմի շիտակն ըսէք, ևս եմ վինծ, թէ նիժ քաղքի քեհէն. անոր օրօք հինգ բան է էղեր, ատքան գովին կը. իմ հրամանքիս օրօք հարուր չեշետ վենծ վենծ բանիր է էղիր, հէջ ինձի գովող չկայ:

Դալայի Մարգար

ՓԵԼԻԷՏՕՆ

ԳՐԱԾՈՅ

Մի օր աեսնենք մի կոյր գրրաց՝
Բանկոն, պիճակ, կօշիկ հագած,
Շուած-մոած զգոյշ ոտուու,
Հեղիկ, փիսիկ եկաւ մեղ մօտ:

Մինք մաղթեցինք բարի գալուստ,
Ու չափեցինք վարէն վերուստ...
Միեր հարցին, թէ ի՞նչ արհեստի,
Պատասխանեց. — եկայ էստի:

— ի՞նչեր, ու ի՞նչ զիտես անել,
Անչպարի գործում բանել:
Անպարտ, հպարտ ձեռքը պարզեց,
Ու գրպանից գրքերն հանեց:

— «Ես փորձառու մի գրքաց եմ,
Պոլսու կողմերից եկած եմ.
Ինձ մօտ ունեմ կիպրիանու,
Ու Դաւիթի սրբոյն սալմոն.

Նարեկը սուրբ, Աւետարան,

Դպրոցում

— Միթէ զու չես ամաչում, Պետրոսեան, որ ունչ չգիտես: Քո եղբայրը առաւել լաւ է սովորում, քան թէ զու:

— Եղբայրս երեք տարով մեծ է ինձանից, վարժապետ:

— Ի՞նչ յիմարութիւն... երբ քո եղբայրը անգիր է անում «Ճունն ու կատուն» այն ժամանակ նա էլ, չը որ քո հասակին էր:

— Այս, բայց այն ժամանակ էլ, յամենայն գէպս երեք տարով մեծ էր ինձանից:

Գ Ր Ա Զ

Այս քանի օրս, Սադախլոյից դէպի հարաւ գնացող մարդատար № 15 գնացքը յանկարծ կանգ առաւ սոմբողջովին:

— Խորտակում... անցաւ սարսափած ճանապարհորդների մտքով:

Սարսափը տիրեց ամենքին:

Ճանապարհորդներից շատերը վերի նըստարանների վրայից վայր ընկան և ջարդածքներ ստացան, միւսները երկիւղած այսու այն կողմը վագեցին:

Ճանապարհորդների մի մեծ խումբ շըրջապատեց շոգեկառքը և սկսեց մեքենավարուին հարց ու փորձ անել, նախատել:

Բոլոր հարցերին մեքենավարը պատասխանում էր.

— Ես չկանգնեցրի գնացքը, նրան՝ ետեկ վագոններից կանգնեցրին:

Ճանապարհորդների խումբը նետեց դէպի վագոնները:

Երկրորդ կարգի վագոններից մէկի մէջ գտան երկու ճանապարհորդների, որոնք այդ ժամանակ տաք-տաք վիճում էին միմեանց հետու:

Գործոց գիրքը — Կտակարան...

Ի՞նչքան հմայիլ գեղօրացք...

Ման եմ գալիս միշտ գեղօրացք...

Խիստ հիւանդի

Փակ արգանդի:

Դիւահարի:

Ընկնաւորի:

Գլխացաւի:

Ուսած փորի:

Ճագած գլուխ, ու պատռածի,

Փշրած ոսկոսի, կոտրածի:

Չար աչքի դէմ, չար հազարի,

Ապաքինել եմ հազարի...

Կապ ու հանգոյց կանիմ մկան,

Ծնել կուտամ ամուլ կնկան...

Կապել զիտեմ և կարկուտը,

Ու կըպարզեմ կանանց փուտը...

Չորէք կողմից լսին եկան,

Տիրացւի ոտը ընկան:

Մի կին կասէ. — ախ իմ փորը...

Պառյտ կըտայ չորս բոլորը:

Մէկը բռնած սնա կողը,

— Հը, մաց է, ցոյց աւճի լին, մը կարող եմ գնացքը ամբողջովին նկանալ վեցին մէջ:

Բանից զուրս եկաւ, որ այդ երկուսը գրակ են բռնել իրարու հետայրքը կանդնելու մասին:

Փորձը, ինչպէս տեսնում ենք յաջողւել է փառաւորապէս:

Մօտիկ կայարանում արձանագրութիւն կազմւեց, և գրակի սիրահարները այժմ են թարկւում են պատասխանատուութեան:

Z.

ԱՆՏԵՂԻ ՏՐՏՈՒՆՁՆԵՐ

Շատ մարդ գանգատում է, թէ ուպրաւի չինները չաղ-չաղ ոռճիկներ են ստանում, բայց ազգաբնակութեան համար մի գրական բան չին կատարում:

Զարմանալու բան, թէ որ չաղ-չաղ ոռճիկներ են ստանում, բայց այնքան լղար են: Մէջները կան այնպիսիները, որ քթիցը բռնես հոգին կըտայ: Կամ միթէ միր երեք աչքով չինք տեսնում ու էդ տեսակ բանբասանքներ անող բերանով չինք կարդում, որ բաղաքային վարչութիւնը ծախսերի մէջ էկանոմիա անելու համար զլուքի ըստիկը է: Հէնց նոր էր, «Սուրհանդակ»-ում կարգացինք, թէ էկանոմիստ ուղարկում էր անուղարակ համար մի ծառայող պահել. մի թաղի ջրի բռնկան մինչեւ կէս օր բաց անել, իսկ միւս բռնկան՝ կէս օրից

Մի ուրիշը ջերմ ու գոլը...

Մէկ տիրացու անհամար ցաւ,
Իդու տիրացը օրը անցաւ:

Իսկոյն խնդրեց, ու կատարեց.

Մի առն զնաց լաւ յարմարեց:

Ապա կանայք շարան-շարան,

Զալզակախօս՝ գլուխ տարան:

Ել ի՞նչ ասես, որ չքիրին.

Բնծայ վարձ էդ անտէրին:

Ել աղաւնի, պարարտ սե հաւ,

Ել ձւածելու, շիլավիւլաւ...

Ել թաշկինակ, ու խաս գտակ,
Ոչխար, արջառ, կով ու մատակ,
Արծաթ, պղինձ, գեղին ոսկին,
Ել ծառայում կանանց խօսքին:

Գիր կըգրէ մատիկ-մատիկ,

Ու կաղօթէ աչքի հատիկ:

Աղջիկներին վիճակ նայում:

Զահիլ տղոց բախտ հմայում:

Խարեց, թափեց գաղանի բաներ,

Գրով կապեց սիրահարներ...

յետոյ: Էկանոմիա չի, բա ինչ զահրումալ է: Մինչև անգամ ազգարնակութիւնն էլ պիտի ուրախանայ, որովհետեւ եթէ կեսօրից յետոյ բուդկան փակի և ջուր չունենայ, իրիկւայ համար թէյ չի դնի: Այսպիսով ուղրաւան ամսական կըտնտեսի 15 րուրի, որը կընկերանայ չլէնների ոռնիկներին, իսկ ազգարնակութիւնն էլ թէյ չդնելով, օրական կըտնտեսի 20 կոպ: Տեսնում էք օգուտը երկուստեք և կրկնակի է, եթէ ուղրաւան 2-րդ բուդկան էլ փակի, գուցէ օգուտը հոսակի լինի: Խորհուրդ կըտաք միւս քաղաքներին էլ օրինակ վերցնել թիֆլիսի սրտացաւ, ազգարնակութեան «հայր» չլէններից:

Միթէ էդ բանը խօսողները չեն տեսնում, թէ ինչպէս ուղրաւան օր ու գիշեր ուրիշն հաշւին տուգանքներ է շպրտում Անօնիմ ընկերութեան ճակատին: Ի՞նչի համար է այդ բուրը- որ չէք հասկանում: Դա նրա համար է, որ Անօնիմ ընկերութիւնը ծիցիանօվսկի վերելքի համար, որ 25 քայլ երկարութիւն ունի, իսեղձ հաւլաբարցիներից առնում է 3 կոպէկ, մինչդեռ ուղրաւաւց մինչև վագվալ, որ 80 անգամ աւելի երկարութիւն ունի քան այդ վերելքը, առնում է 5 կոպէկ:

Այսակից երեսում է և թագնուում, որ չպէտք է նեղանալ չլէնների չաղ-չաղ ու ոճիկներից. քանի որ ամեն մի արտըջացող եթէ գնա մսագործի մօտ, միշտ աչքը մսի չաղ անդին կըձգի:

Հէն օրնածներ, հեշտ բան խօս չի, առաւշտեան ժամը 12-ին կառքով գալ և մինչև ժամը 2-ը, 3-ը գլուխ ճաքացնել թիֆլիսի ազգարնակութեան, մանաւանդ չքաւոր գասակարգի բարօրութեան համար: Ապա գնալ կոնսատ Գէորգից ապկեցիններ

Հերթը եկաւ արանց դասին, Պիտի խնդրեն ցանքսի մասին:

—Այ տիրացու, ի սէր Ասուու, կս կարկուտին էղիր հասու.

Արա մի ճար,

Պիտիր հնար՝

Մինք շատ արինք ժամ, պատարագ, Բայց միշտ հնձինք կարկուտի զարկ...

Առաջ բերեց Ախտարքու գիրք, Հրաշագործ վեց հասարիկ: Գրքիր թերթեց, իրար խառնեց, Հոգով մաքով վիր սաւաննեց:

Գրեց-մրեց հմայիլներ, Կանչեց մօտիկ լաւ ջահիլներ, Խաչակնքեց ու աղօթեց, Պատւէր տալով հրամայեց.

—«Ճարէք դաշտի վերջի ծայրը, Խորխոր պահէք, պեղած վայրը. Եկող տարի Աստածն ապով, Կարկուտ չի գայ, էս իմ կապով»:

Մի ուրիշ մարդ եկաւ մօտը,

վերցնել, նորից կառք նստել դնալ տուս, տանից կլուր, նորից չարչարանք, նորից աշխատանք և այսպէս անվերջ... Ապագայ չլինացու»

Փարեմուզ

Ողղոմթիւն

—Չէք կարող արգեօք դուք, այնքան բարի լինել, որ փոխէք ձիր պատւական թերթի ուղղութիւնը:

—Ներողութիւն, այսինքն... այդ թնչպէս:

—Դուք նրան ուղարկում էիք Բագու, իսկ այժմ ես տեղափոխել եմ Երևան, այդպիսով նրան պէտք է ուղարկել Երևան:

Նստաւ կողքը, ծալեց ոտը.

—Տղաս թոքացաւ է անձար, Կարմաս անել նրան հնար:

Պատասխանից ծիծաղ ուրախ.

—«Ի՞նչ կըզրցես, այ դու ախմախ.

Սրովով ուզեմ շատ լաւ կանեմ,

Սատանայ ու դե կըհանեմ»...

Գնաց հիւանդի մօտ տիսաւ.

Իմացան թէ փրկիչ հասաւ.

Թիվկաց, թիվկաց, բուկը հարթեց,

Մինչև հայրը, ոչխար մորթեց:

Կերաւ տացուն, քէֆին աշեց,

Անուշանուշ միսը քաշեց.

Հիւսնդի ցան հասաւ սրտին,

Սա տալիս է փափուկ բրդին...

Հէնց այդ օրը, դրացիներ,

Ազգականներ սերտ ընկերներ,

Եկան տեսի թաթոս, Մաթոս,

Ազատ, աշխայժ, առակախօս:

Տեսան տացւի բրդին տալը,

Ու հիւանդի անձար հալը...

ՆԱՄԱԿ ԴԵՐԵՆՄԻՓՅՈՅԵՇՑՈ

ԾՈՅՇՈՒՐՈՅՑՅՈ

ԻԱՐ ՁԵՆԿԱԳԻՆ ՀՐԱՎԱՍ ՊԱՅԻ

ՔԵՆԱՎԱՐ ՀԱՆ!

Ախ, դայի ու ինի էն օրը վէր դու ինձ մհար թիվլիզան թեազա շորեր դրկեցիր, էս շուրէրին տեղ թիվլիզան մին տաք-տաք դիւլա լրկած պիտիր վէր իմ ուրտըթուլաս կէնար տեղս սեաքիթ ինի. համ թարբանցի հայերը իմ երեսաւ կըպրծնին համ և իւրանց իրէսան:

Ախր հռւնց չասիմ սկ ինի վէր լիա պէտմա սկ ինի վէր սկ չինի իստի պէն կինի:

Սէկրէտ սէկրէտներան, սէկրէտ մէր կլուրան. դայի Աստածանից թաքուն չի, պաքէհանա խէ պէտմա թաքուն ինի. արար ըշխարհին յայտնի ա, վէր ըստարի ինտի զուլում ցրտէր ըրաւ վէր հռւնց վէր ասլըն շոնը օգում չար պիւնսն տիւս կեար, վէր մարթ օղըմ էր քիչչիւմը մինին իրէսին թիթ թերը կէսահղէն սառնէր ոէսնլը եր ընկնըմ. մէր դարբանգցիք էլ լիա Աստածանա ըսի մին պէնին օղըմ, վէր տնէրը նի գէննան դուռնը ակուշկան զիլին, վէրը զինքը կարտին տայ, վէրը լոտովին, վէրը շէշ ու բէշին, վէրն էլ համօթը դէն զինքը տանա զավողին տայ... պահ, մունք հինչ տիւս եկաւ:

Հա Քեասպար դայի, էնի օղըմ ասիմ, վէր ընցած քիչէր էդ բուրանան նհնա ևս էլ քու դովլաթիցդ մէր օղլուշաղին նհնա տանը նստած խոխա ըրախէրքս զլիսէս հւագած պուտինան օշափին հեաքաթնի ասըմ, մին էլ տէսնամ մէր տնացին էրկու ճոխտ սարը եկաւ. կասիմ պահնզ վէս սարուլդ շառա տէսնաս էլիա հինչ խաթ-

Արգ ու անարգ ասին հօրը.

—Տես հասել է տղիդ օրը...

Էլ ինչ կանես զիր ու զրբաց, երը որդիդ է արդէն մհուած, և աշակնքեց տացուն դէմքը, Ու դուրս գնաց դրսի շէմքը:

Մեղա կանչեց ու հաւաքեց, Գիրքը ու գրիանք ամուր կապից, —Վարձս տէչք, ասում էր նա. Թէ չէ հիմի կըհիւանամ, հա...»

Եւ խոռվաւ,

Թիթը թողաւ,

Ու հեռացաւ,

Առաս փողով...

Անիծելով...

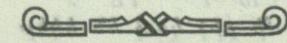
Գեղը մնաց

Անով դողով...

Ու ժամ անցաւ,

Տղան մեռաւ...

Մովսէ Դասկանան

բաի մէջըմ ընկնըլական վէզներդ կոտրւի ակնանիք վէր տէղնէրավլըդ մին աղ ու լի ըք մէզ մհար, մախլաս հինչ գլօխը ցըվըցնիմ թիւնդութիւնաս լափ օզըմի փարթդրամիշ ինիմ չուրուղիս թեամբաքին իրէք դոսնիւմ թեազալամիշ ընկնան ետք քոն իլի ուութանա սորփ ծէքին մին էլ տեսնամ մէր տան զարարգարշու կուրեան մին սեասեա էր ինում, թա էս ըիշէր ըստեղ կարտի տուղ հայ կանացան մինը օզացալա տիւս կայ զինքը քամուն տայ, առմա . փիւն կիւլա իլալ կըրեցալ չի ետա դէսալ կուրեն բէմումնա իւրան պէնը տէսալ, եանի թա ջանը ընտեղի դուլուղզոցը սեասնա վէր վէ մինը օզըմ չի թա ինքը սիրիի:

Թեասպար դայի, գիւաըմըմ վէր կասիս թա ափարիմ կնէկ, բաս, այ հայ ես էլըմ ասալ, հեալա Շիրվանզադէ տպէրն էլ կասիս արա, հու չասիլ թա մունք ըստուր ընտուր միան սեանլիդ մեանլիդ պինէրուն նհետ պէն չօնինք, մէր շնորքը մարիփաթը մին տես շտեղ եա հինչաւընք նշանց տալիս է:

Իմ ազիկ դարբանդցիք, դորթա «Խաթարալան» արար ըշխարհին գլխին ա խաթարալա տէսալ. գիւզն տասած մհէկ կասիք վէր ես էլ ձեր զլինըմ խաթարալա տէսալ. զէ հինչ անիմ գիրիմ դուքըք զնգնդում, գիրիմ վէշ սէրտս ա ժնզժնդում, հունց վէր տէսնըմըմ պէտմա ոութանա իրիկուն ըզօթէք բեալքա մին եօն ինք Աստուծ ախրը պարի անի:

Դա, ծառայութիւն միաք պարով. թա սզօթուն ինի, գարունքառէիս մին զուռնիս դեամ կըտամ լափ արխային կացէք արեա գիւլլահ քնէսք կանիք:

Մնամ մին հունց վէրի եօլա տանող քու հրազատ բաջօղին՝

Դամմէց Պողոս

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

ԱՆԹԵԼ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԹԱԼԻՐԻ ԶԻՑ

32/18 մարտի:

Քաղաքի գրութիւնը փոթորկային, ձիւնային, ցեխային և տիղմային է. Դաշնակցականները երեկոյթ-պարահանդէս տալով հոգիները բերաններուց դուրս եկաւ, ուսնամաններն էլ ուսներից: Հնչակեանները լուրջ պաշտպանում են պ. Սպանդարեանին. նրանք իրենց թերթում յայտարեցին, որ պ. Սպանդարեանը սպիտակ է դուրս եկել: Այսօր «Զանգ»-ի խմբագիր պ. Ա. Տէր-Վարդանները մի խումբ հնչակեանների հետ, օդային նաւերով զնաց դիտելու բարձր լեռները. Նրանք մտագիր են իրենց խմբագրատունը հիմնել մի բարձր լեռն զագաթի վրայ:

Դաշնակցականները այս ձմռան զաժան ցրտից մի քիչ կուչ են եկել:

Տեղիս յայտնի աստուածաբան, Փիղիօնօմի շատարան, իդէալիստական, պ. Պիօնեանը մի շաբաթւայ ընթացքում հնարել է մի բարդ մեքնայ, որը ունի մի շարք յատկութիւններ: - 1) Մեքենան ականչին մօտեցնելով լսում է զանազան տեղերից գաղտնի խօսակցութիւններ: 2) Մեքենան մարդկանց կրծքին մօտեցնելով խօսում է նրա բարոյական և հակա-բարոյական բարքերից: Այս որոք գիւտի մեքենան ցանկացողները, կարող են գիմել. — Թաւրիկ մագաղին «Էկօնօմ», գինը մատչելի է:

Այսօր տեղս հասաւ երեք վագոն դերասան և դերասանուհիներ:

Ոստիկանութիւնը կասկածելով նոր ձեկ մարդկանց վրայ, խուղարկութեան ենթարկեցին նրանց բնակարանները: Կասկածանքով գրաւել են հետեւեալ իրերը. — 13 փութու այծի մաղ, 5 փ. սպիտակ, 5 փ. զանազան գոյնի ներկեր, 200 հատ սատանի վերարկուներ և գլխարկներ, 69 փ. պլոգրամաներ:

Դերասաններն աղաստ են նրանք այսաւան այսաւան այսաւան այսաւան այսաւան այսաւան այսաւան:

Այսօր աղաստները կատարում: Պատեղային ունայնութիւնից արտագրեց՝ Մակինսիկի

Յ. Գ. — Այսաւեղ անջումաններն «Խաթարալա» թերթի գէմ բօյկու են յայտարարել:

Նոյնանման

Մեր աղքատները

— է՞ս, թաղ եղբայր թող: Ես առողջ և ամուր կազմւածք ունեցող աղքատներին սկզբունքով ոչինչ չեմ տալիս:

— ինչ է որ, ուզում էք ձեր երկու կոռպէկի համար ոսքերս կոտրեմ, ի՞նչ:

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒ

Աստրախանի կոնսիստորան շրջարեական հրաման է ուղած լինում իրեն ստորագրեալ գործականներին և քահանաներին - անյապազ առաջի առնել վանքերի, եկեղեցիների և վանքապատկան կալվածների մասին տեղեկութիւններ: Ահա այդ «ստորագրեալ» քահանաներից մէկը ուղարկել է իր պատասխանը, որը մէջ ենք բերում անփոփոխ:

«Բարեկրօն Ս. քահանայ Ա... եանին.

Անդամ կոնսիստորիայի Աստրախանայ Բարձրագոյն հայոց հոգեու իշխանութեան հրաման № 2456 ուղարկած նամակնիդ ստացաք կաղանդի օր յերեկոյեան (շնորհաւոր նոր տարի) և մանաւոնդ ձեր գրութեան մասին տալ տեղեկութիւն ահաւասիկ և միք պաշտօնավարութեան սահմաններում շիկայ ուխտատեղիներ որ տօնի օրեր յայտ-

նեմք և ունեմք մի եղանակ նորութեածնույն անւամբ: ՃՈՃԱՌՈՒՅՈՒՅՅԱ Փիլիմօն քահանայ Սեփերհանց»:

(Ուղղագրութիւնը մերն է)

Հիմնւելով «Մշակ»-ի թղթակից Յակով Մեղաւորեանի յօւածների վրայ, որով առջարկում է քահանաներից էլ ընտրել կաթողիկոսական թեկնածուներ՝ մենք սրանով յայտարարում ենք «Խաթարալայի» յարգելի ընթերցողներին, որ մեր կողմից կաթողիկոսական թեկնածու առաջարկում ենք վերոյիշեալ քահանային, քանի որ ըուլոր առաւելութիւններն ունի իբրև այդպիսին:

Ցոյս ունենք և հաւատում ենք որ բոլոր Խաթարալիստները կըայնակցնեն մեզ և կըպաշտապաններ մեր թեկնածուին, քանի որ սու կըինի խկական Խաթարալիստ թեկնածու, առաջարկած և ընտրած «վերջին կանոններով և նոր մեթոդով»:

Հաշտարիսանի Խաթարալիստ

Յ. Գ. — Տիրունու հարցը մնում է անորոշ նոյն

Դաշտակութիւն

— Զեր ապագայ ամուսինը կըլինի մի սկանէ մարդ՝ սէ աչքերով, ջանիլ գեղեցիկ և հարուստ:

— Այդ ինձ շատ ուրակացնում է, սակայն, ասացէք, ի՞նչպէս աղաստ ես իմ այժմեան ամուսինը:

Բ.

(Յով—Մար-ի յիշատակին)

Նա վազում էր դէպի լոյսր...

Եւ վնասում էր լոյսի մի շող լուսարութեան իր խաւար ճամբրան...

Նա քայլում էր անվերջ, դէպի փայլու լոյսը, որ շողշորում էր հեռու եւ լուսարութիւնի իր խաւար ճամբրան աղօտ ցօլի ըստու:

Ճամբրան փշոտ էր..., եւ փշերը ծակուում էին նորա մերկ ոտքերը եւ ներկու կուս այդ խաւար ուղինում... որի ամեն մի քարը ներկաւած էր իր իմանների արինում, եւ որունք ընկել էին ուժաւաստ ճամբրի կիսին...

Նա քայլում էր անվերջ, եւ ձգուում դէպի լոյսը... և անուու էր...

Անդունդն էր քահանում նրանց...

Նա վերջին ճիզը զործ դրեց եւ վազեց դէպի լոյսը...

Եւ խաւար անդունդը նորան էլ կլանեց...

Իսկ լոյսը մօտիկ էր...

Լաւեց մի տար ճիզ անդունդի խորից, որի ճայնը արձագանք տից նեռուն շատ հեռուն, եւ ամեն ինչ լուց...

— Է՞ս, ինչ յիմարութիւններ եմ արել Հ. աղջային գործելով պատճեռը ինձ վասից աւելի օգոստ չեմ կթէ ևս աղջային գործելով չզբաղէի, այսօր թերեւս, մի 200 հազար լրաբիր էլ աւել ունենայի, այն ինչ՝ այժմ ունեցածն էլ ծախսում եմ և մեւ համար. բայց ինչու է, ես մի, նրանք միւս... ուղիշներին խելք եմ սովորացնում, շատերը ինձ խելօք մարդ են կարծում, այն ինչ ես հաստատ համոզած եմ, որ արած անխելքութիւն է, գոնչ սուսուցութիւն է... մասին մաս:

Անդունվար կանեց նրան... իսկ լոյսը
դարձեալ շողոմ էք հեռում...
Խեղճ ճամբո՞րդ...

Խ. Երիգ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 1 ապրիլի

«Գիւղատնտեսի» խմբագիր Ազոտ Աթանասեանը, որը 1909 թվի ապրիլից իսկոտ է հետևում իմ Աստ. Երիցեանիս խմբագրութեամբ համարակած «Խաթարալային»: — «Մշակի» № 67-ի մէջ ինձ մի հարց է տալիս, որպէս «Խաթարալայի» խմբագրի նոյն թերթի № 13-ում տպւած մի կարիկատորի առթիւ, որպիսի կարիկատորը վերաբերում է գիւղատնտեսական դպրոցներին:

Մեծ ուրախութեամբ ես կըպատասխանէի Աթանասեանի հարցասիրութեան, եթէ այդ համարը ինքս խմբագրած լինէի:

Եթէ Աթանասեանը «Խաթարալայի»ն այդշափ հետեւող է, որ ամեն մի անգամ երբ գիւղացու կամ գիւղատնտեսների մասին խօսը է լինում նոյն «Խաթարալայում» կամ մեր միւս թերթում՝ «Սուրհանդակում», այլ ես հանգիստը կորցնում է, ապա պէտք է տեսնէր, իսկ մենք գիւղենք որ և գիւղէր, որ այդ համարը խմբագրած է պ. Ասրպետը, որը և ստորագրել է տակը և իր հարցը նրան պիտ ուզդէր: — իսկ իմ գալուց՝ թերթի նկարները նոյն իսկ նկարած տըպած էին, որի մասին յուսամ թէ կրկին նրան յայտնի էր: — Մեզ թւում է որ պ. Ասրպետը նոյնպէս կըպատասխանի ըստ հարկին՝ բայց նախքան այս, մեզ մի հարց շատ է զբաղեցնում: Ի՞նչու Աթանասեանը խիստ է տաքանում երբ խօսքը գալիս է գիւղատնտեսութեան կամ նրա կուլտուրայի վերաբերեալ հարցերին: Մի գուցէ նա իրեն գիւղացիութեան ամենահեղինակաւոր տէրն է կարծում և կամ... բայց մի հարց էւ ի՞նչի է Աթանասեանը խիստ այրւում ու վրդովւմ սխտոր հօ չի կերել:

Խ. Երիցեան

Սպառնալիք

Գանձապահը փախաւ, իր տիրոջ կնոջը և գանձարկոյ հետ տանելով երր բոլոր դրամը հատաւ, նա իր փախստանեցից գրեց տիրոջը:

— Ողորմած տէր, եթէ դուք անմիջապէս չուղարկէք ինձ 10 հազար ըուլը, ես ստիպւած կըլինեմ ձեր կնոջը ետ վերագարձնել:

Ցարքանքներով՝ Ձեր բարին կամհող և ալիս:

ՄՏՔԵՐ ԵՒ ԱՅՕՐԻՉՄՆԵՐ

(Վ. Շէքսպիրից)

Ամբողջ աշխարհը մի բեմ է, և բոլորն էլ կանայք թէ տպամարդիկ—գերասաններ են. բոլորն էլ ունին իրանց մուտքն ու ելքը:

Մենք գիտենք, թէ մենք ինչ ենք, բայց չըգիտենք թէ ինչ կըդպոնանք:

Կեանքը ամենքին համար էլ թանկ է, բայց ազնիւ մարդու համար պատիւր կեանքը էլ թանկ է:

Ասողը թիւնը ոսկուց էլ թանկ է:

Զար ձանապահով բարիքի չեն համում:

Զարիքը միշտ վարձատրում է չարիքով, մեղքը՝ մեղքով:

Ինչպիսի ժամանակ, այնպիսի էլ մարդիկ:

Մարդիկ չող թոշուններ են:

Գթարտութիւնը մեծութեան ամենաուղիղ նշանն է:

Խելօք յիմարը՝ յիմար խելօքից լաւ է:
Գ. Բարուշեան

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅՈՅՈՎՈՐՈՅԱ

ՄԱԳԱՅԻՆ

ԿՈՄՊՈԶИЦԻՅ

Տիֆլիս. Պուշկինսկի պասաժ № 8

ՏՐՈՄԱԴՆԱ ԵԿԱԿԻ
ՇՎԵԴԵՍԿԱ ԿՈՄՊՈ
ՅՈՅՈՎՈՐՈՅԱ ԵՎԼԱ

ՀՈՍԻՏԱՅՆԵ ՄԵՆՔ
ԵՎՈՒ ԵՎՈՒ ԵՎՈՒ

ՊՈՍՏԱՅՆ ԵՎՈՒ ԵՎՈՒ
ՎՈՐՈՅԱ ԵՎՈՒ ԵՎՈՒ

ՊՐՈԴՅՈՒՏՆԵՐ ՊՐՈԴՅՈՒՏՆԵՐ
ԿՈՆՅԱԿ ՊՐՈԴՅՈՒՏՆԵՐ ՎՈՐՈՅԱ ԵՎՈՒ

ԻՄՅԵՐԵ ՊՐՈԴՅՈՒՏՆԵՐ
ԳՈՎԱՐ ՊՐՈԴՅՈՒՏՆԵՐ
ՊՐՈԴՅՈՒՏՆԵՐ ՎՈՐՈՅԱ ԵՎՈՒ

ԲԺԻՇԿ

ՓԱՆՈՒԵՆԵԱՆ

ՄԱՍԻՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԻՋԱՍԵՐԱԿԱՆ,
ՀԵՆԵՐԱԿԱՆ ԿԱՇՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ
ՆԵՐ:

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ ԻՐ ՄԵՎ.
ՄԱՆԵՐ ամեն օր առաւ. 9—12 և երեկ.
6—9. Ելիզաւետիան փող. № 28.

00—87

00—37

Մ. Ա. ԿԱԼՏԱԿՅԱՆՑ

— Լոյս տեսաւ առանձին զբքով և վաճառում է —

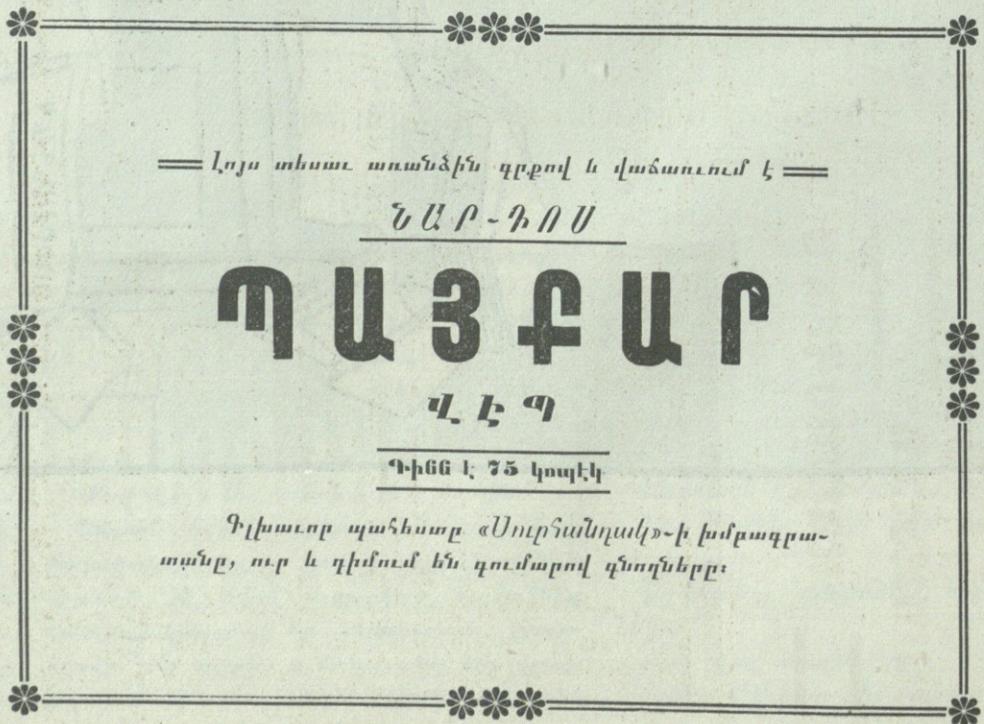
ՆԱՐ-ՑՈՒ

ՊԱՅՑՖԱՐ

Վ. Ե. Պ

Գիշե 1; 75 կոպէկ

Գլխաւոր պահեստը «Սուրհանդակ»-ի խմբագրաւում, ուր և դիմում են գումարով գնողները:

ՎԱՃԱՐԻՈՒՄ ԵՆ

ՄԱՐԱՆ

Կոմպլեկտներ
ԵՐԵՎԱՆ ԿԱԶՄՈՎ
1906 թ. 5 ր.
1907 թ. 7 ր.
1908 թ. 7 ր.
1909 թ. 7 ր.
1910 թ. 7 ր.

Հին համարները հասով Թիֆլիսում
10 կուգ., Թիֆլիսից դուրս 12 կ.
Դիմել «Խաթաբալա»-ի զրասենեակին:

Բ Ժ Ի Շ Կ

Ե. Ի. Մինասեան

Ներքին և երեխայոց և ստամոքսապիքային հիւանդութիւնների,
պրօֆ. ՄԱԴԻԵՍ-ի մասնագիտականիքայից
կան կիբուկայից Պարիզում:
Ըստունելութիւնը առ. 9—11 ժ.
երեկ. 5—7 ժ.: Ելիզաւետինսկայա, 39: 100—86

Спѣшите Вы народъ честной
Товаръ купить недорогой,

Товаръ хорошій первый сортъ
На качество побьетъ рекордъ!

Въ магазинѣ АКОПІАНА
Всѣ товары безъ изъяна;

Число открытоекъ здѣсь несмѣтно
А качество ихъ всѣмъ замѣтно:

100

Վիզիտիկի
||| карточечի

ИЗЯЩНО, СКОРО и ДЕШЕВО!!!

только въ СКОРОПЕЧАТИ

Е. А. Акопіана

ТИФЛИСЪ. ЛОРИСЪ-МЕЛИКОВСКАЯ УЛ. Д. ЗУБЛОВА № 6. ПРОТИВЪ СЕМИНАРИИ.

ПРИ СКОРОПЕЧАТИ ПИСЧЕБУМАЖНЫЙ МАГАЗИНЪ.

10
||| ամյակ

Պահանջանա

ՍՊԵՇՐՈՎՆ ՏՈՒ “ԸՆԿ. ԳՐԱՄՈՒՆՈՒ”

Գ. Ս. ԳԱՐԵՒՔՈՎ և ՀԵԿ.

Առաջարկում է աշխարհում եղած լաւ գրամաֆոններ և պլաստինկա-

ներ իջեցրած գներով

ՊԼԱՍԻՆԿԱՆԵՐԻ ԳԻՆԸ

Ա. Ռ. Ա. Զ

Զափար, Մաշաղի-Մահմեդ Բազրատա
Մողմեղա Խոլամ Նիկոլա

Ա. Յ. Ֆ. Մ

2 ր.

3 ր.

ՕԾՊԵՆՆԻ ՏԵԼՅԱՏՆԻԿ
ԺԻՎՈԼԻՍՑԵՎԱ ՎԵՐԱ

ԾԱՇԿԻ ՀՈՐԹՈՒԿԻ. Դէտրիխ սրւակը՝ 50
մարդի համար—25 կուգ., 25 մարդի—15 կուգ.,
խողովակի մէջ—5 մարդու համար—5 կուգ.;
Մի բուրդուց պակաս—չէ վաճառում; Ճանա-
պարհապարի համար—30 կուգ.; Երեք բուր-
դուց աելի ուզողին համապատասխան
գեղջ մինչ 20 տպուս, հասցէն. Օրեօլ քա-
ղաք, Ծաղկի Հորթուկ Ժիվոլիսցեվի:

5—4

Хорошихъ карточекъ визитныхъ, выборъ есть, громадный
Плохихъ всегда я врагъ былъ безпощадный;

Шрифты новомодные величиной отъ слона до комаря!
И между прочимъ декадентского стиля;

Спѣшите же спѣшите ГОСПОДА!

Спѣшите за товаромъ всѣ сюда!

Съ почтеньемъ **Ե. А. Аկопіанъ**

ТИФЛИСЪ

Լորисъ-Меликовская ул. 6.

—Թէկ մեր երեկոյթները վասաներով են անցնում, և մեր հիմնարկութիւնը ոչնչով չէ օգտում, սակայն մենք, որ այդ նպատակով գործում ենք, այդ էլ բաւական է, մենք գոնէ հոգեպէս բաւարարում ենք:

ՄՈՍԿԻԱՑՈՒՄ

—Ո՞ւր այդպէս վաղէ վազ:
—Գնում ենք եկեղեցի. այսօր կիրակի է...